

KOLEJANISZ MÁRK

A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOKKAL KAPCSOLATOS VISSZAÉLÉSEK*

ÚT AZ EMELKEDETTSÉGBŐL AZ ERKÖLCSTELENSÉGBE

A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: Nektv.) megalkotásától eltelt időszakot, valamint annak pozitívabb és negatívabb eseményeit nehéz felölelni gondolatban. Még nehezebb átfogni és értékelni azokat a joghézagokat és törvényi hibákat, amelyek a Nektv.-ből önmagában – és különösen más törvényekkel közösen – értelmezve következnek. Sajnos, a szabályozás alapján rengeteg visszaélési lehetőséget lehet fellelni a törvény(ek)ben, főként a választással kapcsolatos részeknél,¹ amelyeket kevésbé etikus, ámde szemfüles személyek ki is használ(hat)nak.

Az önkormányzati és kisebbségi önkormányzati választások több cikluson átívelő tapasztalata, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségekkel sokan céljaik elérése érdekében próbálnak meg manipulálni, sokan képesek a kisebbségi létformát meghazudtolva a helyi önkormányzatokban és kisebbségi önkormányzatokban mandátumhoz jutni. Melyek azok a valós problémák, amelyek a több mint tízéves magyar kisebbségi szabályozást féloldalassá teszik? Miből fakadnak ezek a visszaélések, melyeket ma sokan az „*etnobiznisz*” címszó alatt definiálnak? A Nektv. nem előrelátó fogalmazásában kell keresnünk a hibát? Vagy nem is a törvény elégtelen, hanem az a probléma, hogy a kisebbségi önkormányzati választásokat a helyi önkormányzati választásokkal egy időpontban tartják? Esetleg a szabad identitásválasztás túlhangsúlyozottságából merítkezik a visszaélés lehetősége? Tudnak-e valódi munkát végezni a kisebbségért az önkormányzatok; nyújt-e valódi segítséget a kisebbségek kulturális és oktatási életének maga a kisebbségi önkormányzati rendszer? Lehetséges, sőt bizonyos, hogy mindezek és egyéb tényezők együtt alkotják a „kibogozhatatlan” és az évek múltával egyre inkább fölénk tornyosuló probléma alapját. A megoldás azonban még várat magára.

A NEKTV. SZEMÉLYI HATÁLYA

A Nektv.-t az akkori országgyűlés magasztos eszmék által vezérelve alkotta meg, ami a törvény preambulumból is kiderül. Természetesen üzeni akartak ezzel Európa nyugati felének és az egész világnak, hogy Magyarországon a megszilárdu-

---

* A szerző az ELTE ÁJK IV. évfolyamos hallgatója. A dolgozat konzulense: dr. Papp Imre egyetemi adjunktus. A dolgozattal a szerző a 2005. évi OTDK Állam- és jogtudományi szekciójának *Alkotmányjog III. (Politikai részvételi jogok)* tagozatán I. díjat nyert. A szerző emellett kiérdemelte a Magyar Zoltán Közalapítvány különdíját is.

ló demokrácia elsöpri a 20. században végig jelen levő magyarországi diszkriminációt, teret engedve minden eszmének, minden gondolatnak. A magyarországi kisebbségek egyéni és kollektív jogokat kaptak, főként a nyelvhasználat, a kultúra ápolása és az önkormányzás terén. Vitathatatlan a törvény elkészítése mögötti jóakarat, és vitathatatlan az is, hogy ez a törvény sok másikkal együtt a magyarországi demokrácia születésének és megszilárdulásának egyik mérföldköve volt! Sajnos, a több évre, valamint a több önkormányzati választásra alapozott tapasztalat azt mutatja, hogy a demokrácia pátoszos köpönyege mögött megbújva könnyen ki lehet játszani a törvény gyengeségeit, pontatlanságát, és ki lehet használni a törvényhozói jóakaratot. A törvényszöveg, amelyből a joghézag egyik összetevője ered, a következő: „E törvény hatálya kiterjed a Magyar Köztársaság területén élő mindazon magyar állampolgárságú személyekre, akik magukat valamely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozónak tekintik, valamint e személyek közösségeire.”² Az Alkotmány a 68. §-ában említi a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényt, melynek elfogadásához a jelen levő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. E felhatalmazás alapján az Országgyűlés megalkotta a Nektv.-t, és új fogalmat vezetett be a magyar közjogba: az identitásválasztás szabadságát.

A törvény szó szerinti olvasata után akár arra is gondolhatunk, hogy Magyarországon mindenki tagja egy-egy nemzeti kisebbségnek (vagy egyszerre akár többnek is), hiszen bármely magyar állampolgár tekintheti magát bármely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozónak. Tehát a törvény személyi hatálya nem definiálja pontosan, mit jelent kisebbséghez tartozni – és főként: ki tartozik nemzeti vagy etnikai kisebbséghez –, ezt mindenki önmaga dönti el! A törvény 1.§-beli megfogalmazása azonban a kisebbségi önkormányzati rendszer megbénulásához is vezethet, valamint a kistéleplési önkormányzatok rendszerének demokratikus működését is veszélyeztetheti. Mi a garancia arra, hogy a kisebbségi önkormányzati választáson nem szavaznak olyan személyek, akik nem tagjai a nemzetiségnek? Vagy – és ami az igazi visszaélések melegágya, egyben a törvény eszméjének arcucsapása is – mi a biztosíték, hogy nem jelölteti magát az az ember, aki eddig semmilyen kapcsolatba nem került az adott kisebbséggel, csak önös érdektől vezérelve és céljainak megvalósítása érdekében indul? A probléma tehát nem a megfogalmazás kapcsán, hanem a választások során merül fel. A szabad identitásválasztás óriási vívmány európai mértékkel mérve is. A rendszer hibáinak okát nem itt kell keresni.

Az Alkotmány 68. § (4) bekezdése lehetőséget ad a nemzeti és etnikai kisebbségeknek önkormányzatok létrehozására: „A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.” A kisebbségek tehát megalkothatják, megválaszthatják saját önkormányzataikat. A választást az Övj. alapján tartják meg, az alkotmányi rendelkezésekből pedig kiemelendő, hogy az önkormányzatok létrehozásának joga a kisebbségeket illeti meg. A választhatóság pozitív feltétele az, hogy kizárólag az a személy jelölhető a kisebbségi önkormányzati testületbe, aki az adott kisebbség képviselőtét vállalja.³ Nincs tehát biztosíték arra, hogy nem jelölteti

magát olyan személy, aki nem tagja az adott kisebbségi közösségnek. Olyan személy tehát, akinek nem a kisebbség képviselte és nem a kisebbséggel való együttműködés, hanem politikai tőkét akar kovácsolni. Arra, hogy ilyen személy nem szavaz a nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzatainak választásán, szintén nincs biztosíték, hiszen a kisebbségi önkormányzati választásokon minden olyan személy szavazásra jogosult, aki az önkormányzati választásokon is szavazhat.⁴

Ehhez a törvényi szabályozáshoz az alapot az Alkotmány adta meg, amelynek 2004. május 1-jéig, azaz Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásáig hatályos szövege rögzítette, hogy a magyar választópolgárok mind az országgyűlési, mind az önkormányzati, mind a kisebbségi önkormányzati választáson szavazásra jogosultak.⁵

A SZABAD IDENTITÁSVÁLASZTÁS ÉS A VALÓSÁG

Hangsúlyozni kell még egyszer, hogy nem a szabad identitásválasztás okozza a problémákat. A kisebbséghez tartozás megválasztásának szabadsága óriási vívmány, ezt nem szabad elfelejteni és nem szabad elvetni. A problémát a választási szabályok inkoherezenciája, és a Nektv.-vel, valamint az Alkotmánnyal való együttértelmezése jelenti. A szabad identitásválasztásból következik azonban, hogy a közvetlenül megválasztott helyi kisebbségi önkormányzatok mandátumaiért nem csak az adott kisebbséghez tartozó személyek indulhatnak jelöltként, hanem bármely választópolgár, mivel csupán a kisebbség képviselétének elvállalása szükséges, és őt jelölés a választókerület választópolgáraitól.⁶ A választásokról készült statisztikák nem tudják jelezni ezt az áldatlan állapotot, és nem is kap akkora médiafelületet az efféle visszaélés, de rengeteg ilyen fordul elő.

Arra nézvést szintén nincsen semmiféle adat, nem készült statisztika, hogy a kistérségeken vagy másutt az országban hány esetben esett volna ki valaki az önkormányzati képviselő-testületből, ha nem kisebbségi jelöltként, kisebbségi kedvezménytel nyerte volna el a mandátumát. Arról pedig, hogy a polgármesterek hány esetben manipulálták a helyi önkormányzati választásokat „hozzájuk közel álló” kisebbségi jelöltekkel, még kevésbé vagyunk tájékozottak. Annyi bizonyos, hogy a visszaélés lehetősége megtalálható a törvényben, és az is igaz, hogy ezt sokan kihasználják. Kihasználhatják helyi érdekeik érvényesítése érdekében, és kihasználhatják az országos kisebbségi önkormányzat megbénítása, határozatképtelenné tétele, valamint az anyagi támogatás megszerzése érdekében.

„Ha a települési kislistás választáson a szavazás eredménye alapján az ugyanazon kisebbséghez tartozó jelöltek egyike sem szerezne mandátumot, meg kell állapítani azt a szavazatszámot, amely azonos a kislistán legkevesebb szavazattal mandátumhoz jutó jelöltre leadott érvényes szavazatok felével. Mandátumhoz jut minden, mandátumot nem szerzett kisebbségből egy-egy jelölt, aki az így megállapított szavazatszámánál többet ér el; ha egy kisebbségen belül több ilyen jelölt is van, akkor a legtöbb szavazatot elért jelölt.”⁷ Azaz az Övjt. szövege szerint a kisebbségi jelölt ún. preferenciális mandátumot nyerhet, ha az adott kisebbségből

senki nem szerzett mandátumot, és ha a kislistán az utolsó mandátumot nyert jelölt szavazatszámanak felét eléri. Amennyiben a polgármester a képviselő-testület el akarja lehetetleníteni, a „hozzá közel álló” személyeket „elindíttatja” kisebbségi jelölteként; ha akarja, akár tizenhárom különböző kisebbség jelöltjeként, és ha ezeknek a fele mandátumot szerez, egy kistélepülésen az önkormányzati képviselő-testület nem preferenciális módon bekerült tagjait a polgármester „jelöltjei” leszavazhatják, szélsőséges esetben pedig határozatképtelenné is tehetik a képviselő-testület üléseit. Hangsúlyozni kell, hogy ez a jelenség csak tízezer főnél kisebb településeken képzelhető el (hiszen ezeken a településeken kislistás rendszerű a választás); gyakorlati jelentősége pedig az igazán kis lélekszámú településeken van. A preferenciális mandátumok azonban elnyerhetők vegyes választási rendszerben is, méghozzá a kisebbségi kompenzációs lista indítása esetén.⁸ Ennek legmarkánsabban megjelenő példája a budapesti V. kerületi képviselő-testület, amelybe a bolgár kisebbségi képviselő kisebbségi kedvezményrel került be.

Az országos kisebbségi önkormányzatot az electorok választják meg, az Országos Választási Bizottság (a továbbiakban OVB) azonban, ha tizennégynél kevesebb electora van a kisebbségnek, nem hívja össze az electorok gyűlését.⁹ Ezen felül, amennyiben az electorok fele nem jelenik meg az országos önkormányzatot megválasztó electori gyűlésen: a gyűlés határozatképtelen.¹⁰ (A 2003-as Országos Cigány Önkormányzat választása óta tudhatjuk, hogy az electorok több, mint felének a választás végéig jelen kell lennie.) Az OVB ebben az esetben még egyszer összehívja az electorok gyűlését,¹¹ és ha ekkor sem jön el, csak tizennégy főnél kevesebb, vagy az összes elector számának felénél kevesebb elector jelenik meg, a kisebbségnek nem alakulhat meg az országos önkormányzata. Amikor is több millió forint éves állami támogatástól, de egyéb jogoktól is elesik a kisebbség.

További visszaélési lehetőséget teremt a Nektv.: ugyanis azokon a településeken, ahol az adott nemzetiségi vagy etnikai kisebbségnek nincsen képviselése¹² (közvetlenül, közvetetten megalakult önkormányzata, kisebbségi képviselője a helyi önkormányzatban, illetve szószólója), ott electorválasztó gyűlést lehet összehívni. Az ebben rejlő potenciális visszaélést az a tény teremti meg, amely szerint a választói gyűlést „három ugyanazon kisebbséghez tartozó választópolgár kezdeményezésére” össze kell hívni. Ez a választói gyűlés 10 fő megjelenése esetén határozatképes. A tíz fő „a településen élő ugyanazon nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó lakosok”¹³ közül kerül ki. A szabad identitásválasztás szerint tehát bármely, a településen élő választópolgár, aki a kisebbséghez tartozónak érzi magát, kezdeményezheti az electorválasztó gyűlés megtartását, részt vehet azon, sőt, electorrá is választhatják, ami azt jelenti, hogy részt vehet és szavazhat az országos önkormányzatot megválasztó electori gyűlésen, és tagja lehet az országos önkormányzatnak... Belátható, hogy az országos önkormányzat közgyűlésébe való bekerülésre olyan személynek, akit a kisebbség nem ismer tagjaként, kevés az esély. Megfelelő szervezettséggel azonban meg lehet akadályozni valamely országos kisebbségi önkormányzat megalakulását. Erre kevés számú electorral rendelkező kisebbségeknél kerülhet sor, valamint olyan kisebbségeknél, amelyek valamely okból meg-

osztottak, és két (vagy több) rivális csoport ellehetetlenítheti egymást. Ez azonban még nem minden: a Nektv. szerint az electorok maguk közül választják meg az országos önkormányzat tagjait.¹⁴ A kislistás választás szerint azok a jelöltek lesznek a képviselők, akik a legtöbb szavazatot kapják. A probléma tehát az, hogy a megválasztott képviselők nem reprezentálják a kisebbség tagjainak eredeti akaratát. Így fordulhat elő az, hogy a nemzeti vagy etnikai kisebbségen belüli erővonalak – ha vannak ilyenek – az egyik csoport felé aránytalanul elbillentik a mérleget.¹⁵ Így lehetséges, hogy az egyik csoport „magához tudja ragadni a hatalmat”, és el tudja lehetetleníteni a másik csoportot, hiszen ha akár egy electorral is többségben vannak, megfelelő szervezettség esetén valamennyi mandátumot megszerezhetik, tehát az országos önkormányzat „egyszínű”, vagy túlnyomó részben „egyszínű” lesz.

Úgy látszik, a 2002-es önkormányzati választásokon a kisebbségek több helyi önkormányzat alakítását kezdeményezték 1998-hoz képest, és így még nehezebbé vált az országos önkormányzat megbénítása, de a helyi önkormányzati szektort még mindig befolyásolni lehet a kisebbségi preferenciális mandátumokon keresztül.¹⁶ A Nektv., valamint az Övjt. egymásra hatásából ezek a joghézagok olvashatóak ki, és látható, hogy egyszerűbb a kistélepülési választásokon kihasználni a törvény(ek) gyengeségét, de az elvi lehetősége az országos kisebbségi önkormányzatok annulálásának is megvan. Mindehhez alapot a 2004. május 1-jéig hatályban lévő Alkotmány adott, hiszen rögzítette minden, a Magyar Köztársaság területén élő nagykorú magyar állampolgár választójogát a kisebbségi önkormányzati választásokon.

AZ EURÓPAI UNIÓHOZ VALÓ CSATLAKOZÁS UTÁN

2002 decemberében módosult az Alkotmány,¹⁷ aminek több következménye van. Azzal, hogy az Alkotmányban nem szerepel már a magyar választópolgárok választójoga a nemzeti és etnikai kisebbségek választásán, megnyílt az út a vonatkozó törvények (Nektv., Övjt.) módosítására, hiszen így nem lenne alkotmányellenes egy olyan választás, amelyből a magyar választópolgárok egy részét (akik nem kisebbségi választópolgárok), kizárná a törvényalkotó, azaz a szabad identitásválasztás elvét választójogi keretek közé illesztené. Az Európai Unióhoz való csatlakozással egyidejűleg hatályba lépett módosítás másik következménye az, hogy (ha most lennének a kisebbségi önkormányzati választások) az Európai Unió választópolgárai is szavazhat(ná)nak a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek választásán!

A módosított Alkotmány szerint az önkormányzati választásokon a magyar állampolgárokon kívül a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú európai uniós polgárt is megilleti a választás, mi több a választhatóság joga. Az Övjt.-ben azonban ott szerepel a már idézett mondat: „Helyi kisebbségi önkormányzat választásában részt vehetnek az adott településen mindazok, akik a települési önkormányzati képviselő-választásra jogosultak.”¹⁸

A módosított Alkotmány hatályba lépésével egyidejűleg az Övjt. 2. §-a alkotmányellenessé vált, hiszen az az előző Alkotmánnyal összhangban csupán a magyarországi lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárnak, valamint a bevándorolt nem magyar állampolgárnak adja meg a választójogosultságot – a jelenleg hatályos Alkotmány szerint azonban az Európai Unió magyarországi lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgára is választásra jogosult az önkormányzati választásokon. Választójoggal rendelkeznek továbbá a módosított Alkotmány alapján a menekültek, a bevándoroltak és a letelepedettek.

Könnyen belátható, hogy amennyiben nem történik törvénymódosítás, a következő helyi kisebbségi önkormányzati választáson (egy, a választójogosultságot alkotmányellenesen rendező törvény alapján) az Európai Unió magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgárai is voksolhatnak a különböző nemzeti és etnikai kisebbségek jelöltjeire, és így befolyásolhatják az eredményeket. Az iménti joghézag eredménye a Nektv.-vel ugyan ellentétes lenne, hiszen ez a törvény állapítja meg, hogy a kisebbség tagjai csak magyar állampolgárok lehetnek, a választásokkor azonban senki nem tehetne semmit pont az alkotmányi és törvényi szöveg alapján. Tehát az abszurd példáktól (egy Magyarországon lakóhellyel rendelkező dán állampolgár voksol a magyarországi ruszin kisebbségre) egészen az egyszerűekig (Magyarországon lakóhellyel rendelkező román állampolgár a román kisebbségi önkormányzatra szavaz) a Nektv.-be ütközők lennének. Ha viszont nemcsak a közjog által nem szankcionált kisebbségi törvényt megsértő helyzetekre gondolunk, hanem reális lehetőségeket veszünk számba, láthatjuk, hogy a velünk szomszédos országok politikai elitje könnyedén befolyásolhatja a Magyarországon élő kisebbségek vezetését. Ezen keresztül a kisebbségek életét, ami viszont alkotmányellenes is, hiszen az Alkotmány a Magyar Köztársaságban élő kisebbségeknek¹⁹ biztosítja a kollektív részvételt a közéletben!

Az Alkotmány módosítása az Európai Unió választópolgárának módot ad arra is, hogy választható legyen az önkormányzati választásokon, annyi kivétellel, hogy polgármesternek és fővárosi főpolgármesternek csak magyar állampolgár választható. Ez azt jelenti, hogy az EU polgára azon nyomban a kisebbségek képviselőjét is elláthatja? Az Alkotmány viszont választhatósági- és választójoggal is felruházza az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgárát a helyi önkormányzati választásokon. Ez azt jelenti, ha a rendszertani értelmezést tekintjük, hogy az EU polgár a helyi önkormányzati választásokon elindulhat, mint kisebbségi jelölt, a választójogi szabályok alkotmányos szabályai alapján. Továbbgondolva, az EU polgár a közvetetten megalkult kisebbségi önkormányzatnak és a kisebbségi települési önkormányzatnak is tagja lehet. Ha az EU polgár a helyi önkormányzati választások során a kisebbségi önkormányzatok három fajtája közül kettőnek tagja lehet, miért ne lehetne tagja a közvetlenül megalakult kisebbségi önkormányzatnak? Miért ne vállalhatná fel például egy Magyarországon élő német állampolgár a magyarországi német kisebbség helyi képviselőjét? A Nektv. megfogalmazza, hogy a Magyarországon letelepedett,

bevándorolt külföldi állampolgárokra, valamint a menekültekre és a hontalanokra sem terjed ki személyi hatálya.²⁰ Az Alkotmány azonban a helyi önkormányzati választásokon választójoggal ruházza fel a menekülteket, a bevándoroltakat és a letelepedetteket. Az előző gondolatsor alapján ugyanezek a személyek miért ne rendelkezhetnének választójoggal a közvetlenül megalakított helyi kisebbségi önkormányzatok választásán?

A felmerült kérdések felvetik a Nektv. személyi hatályának túlhaladottságát, valamint az Övjt. mielőbbi módosítását. Az eddigi zűrzavaros szabályozásba tehát újabb elemek vegyültek, amelyek még „pikánsabbá” teszik a kisebbségi „tortát”. Idő ugyan van még, de egyre fogy a következő választásokig, és ha az Országgyűlés nem tesz semmit, kíváncsi közjogászok hada fogja lesni az érdekesebbnél érdekesebb jogesetek újabb „termelődését” 2006 őszén.

A MAGYARORSZÁGI KISEBBSÉGEK ÖNKORMÁNYZATI MEGÚJULÁSA

Az önkormányzatok reformját mind választásuk szempontjából, mind az önkormányzatok közigazgatási szerepére és képességeire tekintettel úgy kell megvalósítani, hogy a kisebbségi önkormányzatok jelenlegi modelljét (vagy modell nélküliségét?) felváltsa valamilyen más minőség. A mostani helyzet nem jelent önkormányzatiságot, Kaltenbach Jenő szavaival élve: „puha szakszervezeti jogaik vannak a helyi kisebbségi önkormányzatoknak”.²¹ Ha az önkormányzatot a szó szoros értelmében nézzük, és a fogalom eredeti jelentéstartományából indulunk ki: a kisebbségeknek mindenképpen szükségük van önkormányzatra. Nemcsak az Alkotmányt kell itt figyelembe venni, hanem azt a hosszú, mondhatni évszázados folyamatot is, amely a magyarországi magyar többség és a több kisebbség kölcsönhatását meghatározta.

A kisebbségi választási rendszer reformjának oka a 2002. évi alkotmánymódosításban keresendő. A 2004. május 1-je óta hatályos Alkotmányban már nincs benne a magyar állampolgárok választási joga a nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzatainak választásán. Igaz, ez az Övjt.-ből közvetve következik, hiszen a kisebbségi önkormányzati választásokon minden olyan személy szavazásra jogosult, aki a helyi önkormányzati választáson választójogosultsággal rendelkezik.

Mi következik azonban a módosított Alkotmányból? Az alaptörvény 68. §-a megfogalmazza, hogy a kisebbségek részesei a nép hatalmának: államalkotó tényezők. A 70. § ma már azonban nem rögzíti, hogy a kisebbségek önkormányzatainak választásán a magyar állampolgárok vehetnek részt. Ha viszont az Alkotmány pontosan nem állapítja meg, hogy a választáson kik vehetnek részt, az azt jelenti, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek mint a néphatalom részesei az Alkotmány 68. § (4) bekezdése alapján önállóan hozhatják létre önkormányzataikat! Véleményem szerint ezek az összefüggések megadják a lehetőséget és az alapot arra, hogy a magyarországi etnobizniszt visszaszorítsa a jogalkotó. Olyan gátakat kell szabni a nem

kisebbségi választópolgárok számára, amelyek valóban csak a kisebbségi választópolgároknak adják meg a választás jogát és lehetőségét.

ELEKTOROK, ELEKTORVÁLASZTÓ GYŰLÉSEK...

A cél, hogy sem az országos kisebbségi önkormányzat megválasztásakor, sem a helyi kisebbségi önkormányzat megválasztása során ne manipulálhasson senki, és ne legyen lehetséges az országos önkormányzatba nem kisebbségi kötődésű személyeknek, nem kisebbségi választópolgároknak beférkőzniük. Továbbá cél az is, hogy a választási rendszer szabályai mind megfeleljenek a jogállami kereteknek, és a kisebbségek legfőbb testületéhez a demokratizmus, valamint az átláthatóság mezsgyéjén vezessen az út. Az országos kisebbségi önkormányzat választási szabályainál felmerülő etnobiznisz kiküszöbölése a leghatékonyabban többek között úgy érhető el, ha az elektorok számát csökkentjük, vagy az elektori rendszert megszüntetjük. Az elektorok számának csökkenésével akár át lehet alakítani a kisebbségi önkormányzatok egész struktúráját, valamint ezzel együtt választási rendszerüket, ami az etnobiznisz visszaszorításának egyik módja.

Az országos önkormányzat választásánál adódó anomáliák kiküszöbölése esetén az egyik cél az elektorok számának csökkentése vagy az elektori rendszer megszüntetése, hiszen ennyi embert²² megmozgatni és megszervezni sem könnyű, a visszaélés a tömegben viszont sokkal könnyebb, mint ha kevesebb fő választja meg az országos önkormányzat tagjait. A cél érdekében tehát, véleményem szerint, akár elvetendő is lehet az elektorválasztó gyűlés jogintézménye.

Ha bárki szisztematikusan végigköveti a különböző törvényekben a kisebbségi önkormányzatok választását, több helyütt azt tapasztalhatja, hogy a törvények nagyon megengedők a választók és a jelölők számát illetően. Ahhoz, hogy a visszaéléseket csökkentsük vagy megszüntessük, ezeknek az alacsony számoknak a növelése szükséges. Az ominózus elektorválasztó gyűlést például akár már három választópolgár kezdeményezheti. Ezután pedig tíz jelenlévő választópolgár elegendő a határozatképességhez, és hat az elektor megválasztásához. Erre a megoldás csak az lehet, hogy ezeket a minimális létszámkorlátokat megemeli a jogalkotó. Ezzel a lépéssel csökkenne az elektorok száma. A másik lehetőség a jogalkotás számára, hogy megszünteti az elektorválasztást. Ebben az esetben előfordulhat az is, hogy a kisebbséget az adott településről nem képviseli senki az országos önkormányzat megválasztásánál. A létszámkorlátok emelésével egyébként nem más lehet elérni, mint azt, hogy az elektorválasztás a gyakorlatban megszűnik, hiszen sok településen ez az egyetlen módja annak, hogy a településen élő kisebbségi választópolgárok az országos önkormányzatban képviseltessék magukat, illetve beleszólhassanak az országos önkormányzat megválasztásába.

A helyi kisebbségi önkormányzat megválasztását öt, egyazon kisebbséghez tartozó választópolgár kezdeményezheti; szintén öt választópolgár jelölhet képviselőnek olyan személyt, aki a kisebbség helyi képviseletét vállalja.²³ A tízezer vagy ennél kevesebb lakosú településeken ötven; pedig a tízezer feletti és a fővárosi helyi

kisebbségi önkormányzati választás érvényességéhez száz érvényes szavazat szükséges.²⁴ Azokon a településeken és városokban, ahol nem jön össze a megfelelő számú „kisebbségi” szavazat, és más kisebbségi képviselő sincs, ott van lehetőség az elektorválasztó gyűlés megtartására.

Vajon beszélhetünk-e ezekben az esetekben kisebbségről? A településen élő választópolgárok közül a kisebbségi választópolgárok sem kisebbségi preferenciális mandátumú képviselőt, sem szószólót, sem önkormányzatot nem választottak meg. A preferenciális mandátum elnyeréséhez pedig igazán nem kell sok szavazatot szereznie a jelöltnek, főleg – ha egy nagyon kis településről van szó. A kisebbségi önkormányzati választás megtartásához láthatóan kevés szavazat szükséges. A kisebbségi önkormányzati választás kitűzésén kívül pedig vannak még olyan lehetőségek, amelyek megteremtik az alapot arra, hogy a kisebbség a településről elektort küldjön az országos önkormányzatot megválasztó elektori gyűlésre.

Ezek közül a kistelepüléseken a preferenciális mandátum a legkönnyebben elérhető. A kérdés továbbra is él: beszélhetünk-e kisebbségről azokon a településeken, ahol nem tudnak a kisebbségi választópolgárok sem preferenciális mandátummal rendelkező helyi önkormányzati képviselőt, sem helyi kisebbségi önkormányzatot választani, sőt, jelöltjük sem volt az önkormányzati választásokon (szószóló)? Véleményem szerint nem. A nemzeti és etnikai kisebbségek magyarországi elhelyezkedésüket tekintve szórványkisebbségek, azaz nem egy tömbben élnek. Más tehát a megítélése a nemzeti és etnikai kisebbségeknek országosan, és elhelyezkedésüket tekintve helyi szinten. Amelyik kisebbség országosan elismert, de bizonyos településeken nem éri el a választópolgárainak a száma a helyi önkormányzathoz szükséges számot, az azon a településen de jure nem létezik. Beszélhetünk-e kisebbségről egy olyan településen, ahol mondjuk két, magát ugyanahhoz a kisebbséghez soroló család él? Azt gondolom, hogy nem.

Egy 10000 lakosú településen választópolgárok száma megközelítőleg eléri a nyolcezeret. A 10000 vagy annál kevesebb lakosú települések esetében az ötven érvényes szavazat azt jelenti, hogy egy 10000 lakosú településen a választópolgárok 0,6 %-nak kell ugyanazon kisebbséghez tartoznia. A 10000 lakosnál több főt számláló településeken, például a fővárosi kerületekben (mint a XIX. vagy mint a XX. kerületben, ahol 53000-en szerepelnek a választói névjegyzékben) 100 választópolgár érvényes szavazatára van szükség egy kisebbségi önkormányzat megalakításához. Ez a kerületi összes választópolgárhoz viszonyítva is csupán 0,1 %. A néhány százfős falvakban az ugyanahhoz a kisebbséghez tartozók számára a kisebbségi preferenciális mandátum áll rendelkezésre a képviselőjük biztosítására a helyi önkormányzatban, ami szintén nem igényli sok választópolgár szavazatát. A kérdés tehát: mit jelent a kisebbség a helyi szinten? A kisebbség megfelelően reprezentált akkor, ha választópolgárainak száma 0,6 %-a vagy, ha 0,1 %-a a helyben lakó összes választópolgárnak? Az a véleményem, hogy amennyiben a kisebbség választópolgárai ezeket az arányszámokat nem tudják teljesíteni, akkor arányosan annyira elenyésző a számuk a többséghez képest, hogy az elektorválasztás túlreprezentálja

a kisebbséget. Másrészt természetesen csak az etnobizniszt, és a visszaéléseket növeli.

SZÜKSÉG VAN-E KISEBBSÉGI NÉVJEGYZÉKRE, ÉS HA IGEN: HOGYAN?

Az Alkotmány a következőképpen fogalmaz: „68. § (2) A Magyar Köztársaság védelemben részesíti a nemzeti és etnikai kisebbségeket.” A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) ezzel az alkotmányos rendelkezéssel összhangban megfogalmazza, hogy a „faji eredetre, a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más meggyőződésre” vonatkozó adatok különleges adatnak minősülnek, és azokat különleges védelemben kell részesíteni; hiszen csak külön törvény vagy az Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítésének érdekében rendelheti el törvény ezen adatok kezelését (továbbá az érintett írásbeli hozzájárulására lehetséges az adatkezelés). A kisebbségek és a kisebbséghez kötődő személyek adatainak különleges védelme jut kifejezésre az Avtv.-ben, ami összhangban áll az Alkotmánnyal. A Nektv. is utal az adat különleges mivoltára 7.§ (1) bekezdésében, amely rögzíti, hogy senki nem kötelezhető nyilatkozatra a kisebbségi csoporthoz való tartozás kérdésében. Ahogy Kaltenbach Jenő, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi jogok Országgyűlési Biztosa fogalmaz: „A Nektv. tehát a kisebbségi identitás kinyilvánítását abszolút jogként fogalmazza meg, azonban több jogszabályi rendelkezés a kisebbséghez való tartozásról szóló nyilatkozatot a joggyakorlás, illetőleg jogérvényesítés feltételül szabta.”²⁵ Ha tehát a választások esetén a választópolgárok regisztrálása mellett létezne egy másik, csak a kisebbségi választópolgárokat nyilvántartó lista, akkor valamilyen mértékben megoldódna a visszaélések problémája is.

A kérdés a szabad identitásválasztásból ered. Az identitásválasztás szabadságának lehetősége és a kisebbségi választójog minden magyar választópolgárra kiterjedő volta miatt volt eddig könnyű az etnobizniszt megvalósítani. A képlet azonban a 2002. évi alkotmánymódosítással megváltozott. A választójog 2004. május 1-je óta nem terjed ki minden magyar állampolgárra, annak ellenére, hogy a Nektv. személyi hatálya a magyar állampolgárokat jelöli meg a kisebbséghez tartozóként. E tényből több dolog következik. Az egyik az, hogy a kisebbségi szabályok módosíthatóak úgy, hogy a törvényalkotó valamilyen módon a nem kisebbséghez tartozó magyar állampolgárokat és más állam polgárait a kisebbségi önkormányzatok megválasztásának jogából kizárja. Erre lehet megoldás a kisebbségi névjegyzék. A másik jelentős következménye az alkotmánymódosításnak az, hogy a szabad identitásválasztás kapcsán a kisebbséghez tartozás és a kisebbségi önkormányzati választásokon való részvétel joga egymástól elválik. Nem kevesebb történik, mint az, hogy a kisebbséghez tartozás joga minden magyar állampolgárt megillet, a kisebbségi önkormányzati választásokon való részvétel joga azonban a magyar állampolgárok közül csak azokat, akik kisebbségi kötődésűek, melyet adott esetben a kisebbségi névjegyzék tanúsíthat, igazolhat.

A szabad identitásválasztást minden körülmények között meg kell őrizni. Magyarország történeti és földrajzi adottságai folytán a többséget valóban érintheti valamely kisebbséghez tartozás tudata. Ha viszont a jogalkotó megtartja a szabad identitásválasztás jogintézményét, akkor csakis a választási szabályok módosításával tud segíteni a jelenlegi helyzeten. A választási szabályok megváltoztatását pedig a legcélszerűbb a választójognál kezdeni, annál is inkább, mert az Alkotmány hatályos szövege alapján ez a megoldás a legkézenfekvőbb. A választójogosultság tehát a magyar állampolgárokat illetheti meg. Azokat a magyar állampolgárokat, akik valóban vállalják kisebbséghez kötődésüket. A Nektv. a kisebbséghez kötődést a magyar állampolgárokra szűkíti, a választójogosultságnak viszont még szűkebbnek kell lennie. Pontosan azoknak a kisebbséghez tartozó személyeknek kell megadnia a kisebbségi választójogosultságot, akik a Nektv. alapján vállalják fel kisebbséghez tartozásukat.

A kérdés központi eleme a kisebbségi névjegyzékbe kerülés problémája. Önkéntes alapon történjen a felvétel, hogy ne csorbuljon a kisebbségi identitásválasztás? Vagy egy hatóság működjön közre a kisebbségi választók felvételekor? Differenciáltan készítsék el a kisebbségi névjegyzéket, vagy csupán az összes kisebbséghez tartozó összes személy egy listán szerepeljen? Ezek mind olyan súlyú kérdések, amelyekben a jelenlegi szabályok között nincs jó megoldás...

Visszakanyarodva a kisebbségi névjegyzékhez: az az egyetlen kapaszkodó jelenti a motivációt az ésszerű bevezetésre, hogy vélhetően az Avtv. „szenzitív” adatra vonatkozó rendelkezését összhangba lehetne hozni vele. Mégpedig azon a ponton, hogy a különleges adat kezelése azon alkotmányos cél érdekében történne, miszerint a kisebbségeknek joguk van az önkormányzatok létrehozásához. Az Avtv. egyéb ide kapcsolódó részeit természetesen nem lehetne ebben az esetben sem figyelmen kívül hagyni, mint pl. a célhoz kötöttség elvét vagy az összekapcsolás tilalmának elvét.

E kérdések azonban üresen csengenek még mindig, hiszen válasz könnyen nem adható azokra; senki nem kötelezi el magát egyik megoldás mellett, tudva tudván, hogy minden megoldás rejt magában hibákat. Hogy készítsék el tehát a kisebbségi névjegyzéket?

Az önkéntes alapon történő adatfelvételnél több probléma felmerül. A kisebbségi névjegyzék ugyanis nem fogja megfelelően tükrözni a kisebbségek arányát és önmagukon belüli megoszlását. Az önkéntes alapú adatfelvételnél igaz ugyan, hogy nem csorbul a szabad identitásválasztás, az eddig etnobizniszt folytatók azonban ezen túl is űzhetik kisdud politikai játékaikat. Bármely magyar állampolgár²⁶ bejelentheti, hogy kéri felvételét a kisebbségi névjegyzékbe, vagyis az eddigi állapotokhoz képest nem jelent előrelépést a külön regisztráció. Megoldást akkor jelenthetne ez a módszer, ha a Nektv. kisebbségi fogalma megváltozna, arra viszont ismét nincsen ésszerű ötlet, hogyan változhatna meg a kisebbségi fogalom szűkítve a magyar állampolgárokon belül. Tulajdonképpen ez egy önmaga farkába harapó kígyó, hiszen amíg nincs kisebbségi regiszter vagy valamilyen elkülönítés, addig a

kisebbségi fogalom nem tud megváltozni, és amíg a kisebbségi fogalom nem változik meg, megfelelő kisebbségi névjegyzék sem készülhet!

Amennyiben a kisebbségi névjegyzék nem önkéntes alapon készülne el, hogy készülhetne el másképpen? Melyik az a hatóság, melyik az a közjogi legitimációval rendelkező szerv, amelyiknek joga, és apparátusa van a kisebbségi választópolgárok összeírására? A legközelebb a kisebbségekhez az önkormányzataik állnak, de azon túl, hogy ezen az alapon nekik sem lenne semmilyen jogosultságuk ezt megtenni, a legitimitásuk is hiányzik, mégpedig sok kisebbségi kötődésű személy szemében, pontosan azért, mert sok kisebbségi önkormányzat képviselő-testületében vannak olyan személyek is, akik nem tartoznak a kisebbséghez. További problémát jelentene ebben az esetben az is, hogy a kisebbségek is differenciáltak. Elképzelhető, hogy önmaguk közül rekesztenének ki valakit csak azért, mert a kisebbségen belül ők más nézeteket képviselnek, vagy más platformhoz tartoznak.

A kisebbséghez kötődés azt jelenti, hogy valaki vagy származása révén vagy szimpátiája alapján részét képezi egy közösségnek. A szimpátia objektív eszközökkel nem mérhető, a választópolgárokat származásuk alapján összegyűjteni pedig alkotmányossági aggályokat vet fel. Véleményem szerint a kisebbséghez kötődés alapján való regisztrálás nem gátja a szabad identitásválasztásnak, ezt a szigorú összeírással együtt meg lehetne őrizni. Az identitásválasztás véleményem szerint – nem feltétlenül, de – egyet jelent az identitásvállalással. A megoldás ugyanis csak így képzelhető el. Azok, akik identitást választanak, nem tehetik meg ezt csupán önmagukban, hiszen a gondolat a jog által nem ellenőrizhető és nem szabályozható tényező. Az identitásválasztás szükségszerűen együtt kell, hogy járjon jogi szempontból az identitás vállalásával is, máshogy nem lehetséges objektív alapú szabályozás.

A leginkább realitásnak tekinthető megoldás az lenne (talán lesz is?), hogy aki kisebbségi jelöltként indult, vagy meg is választották, azt regisztrálnák, és az a személy nem indulhatna már más „színekben” egy ciklus lejárta után, amennyiben ott több reménye van a bekerülésre. Ez megvalósulhat a választások alkalmával is, mégpedig a választópolgár csak egy kisebbségre voksolhat, és ezt a választókörben feljegyzik, a legközelebbi választás alkalmával pedig nem szavazhat az illető másik kisebbségre. Ez azonban súlyos alkotmányossági aggályokat vet fel, valamint erős logikai buktatója is van: ha valaki többféle kisebbséghez tartozónak tekinti magát egyszerre, akkor azt a személyt ez a rendszer kizárja szavazati jogának (jogainak) gyakorlásából.

Egy szó, mint száz, ideális állapotokat teremtené a kisebbségi névjegyzék a kisebbségi választójogban. A megvalósítása azonban nagyon jelentős problémákat vetne fel, ezért úgy gondolom, a politikával karöltve nem lehetne megfelelő szakmai megoldást találni.

ZÁRÓGONDOLATOK

A nemzeti és etnikai kisebbségek megfelelő magyarországi szabályozását elérni kívánó jogalkotó igen nehéz helyzetben van. A kisebbségek szórványjellege, illetve heterogenitása miatt a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségeket nagyon nehéz homogén módon kezelni és szabályozni. A Nektv. és a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségi szabályozás több mint tíz éve arra mutatott rá, hogy ezt a kérdést lehetetlen politikai akarat és megfelelő konszenzus hiányában megoldani. Sajnos, mára gyakorlattá váltak a kisebbségi önkormányzati választások során a visszaélések, amelyek alapjaiban kérdőjelezzik meg a kisebbségi önkormányzati rendszer életképességét és létjogosultságát is.

A kisebbségek mai szabályozásának fő kérdése, fő irányvonala az, hogy megtartsa-e a jogalkotó a jelenlegi struktúrát. Szükséges-e törvényben szabályozni a nemzeti és etnikai kisebbségek számát? Nem lehet, hogy az elmúlt tíz esztendőben a kisebbségek szociológiai értelemben is oly mértékben változtak meg, hogy a tíz évvel ezelőtti szabályozással már nem kezelhetőek? Nem lehetséges, hogy ami tíz évvel ezelőtt rendkívüli volt, az mára a kisebbségek változása miatt gyakorlatilag túlhaladottá vált, és csak gátolja a továbblépést? Szükség van-e azokra a garanciális elemekre, amelyek tíz évvel ezelőtt haladónak bizonyultak, de mára a visszaélések leggyakoribb kiszolgálóivá lettek?

A Nektv. rögzít olyan elemeket, amelyek a kisebbségek teljes körű képviseletét valósították meg tíz évvel ezelőtt, vagy legalábbis a jogalkotók és a politikusok ezt várták tőlük. Ma többet ezek közül meg *kell* változtatni, ami lehet, hogy megváltoztatja némileg a kisebbségek képviseletét, de valószínűleg több hasznot hajt azal, hogy kihúzza a közjogi háttérrel a visszaélések mögül. A Nektv. rögzíti azt, hány kisebbség honos Magyarországon. Léteznek olyan kisebbségek azonban, amelyek nem tudják teljesíteni az alapvető „keretszámokat”, így az etnobizniszt megvalósítók martalékává lesznek. A kisebbségek számára valódi reprezentációt kell biztosítani, ahogyan azt az Alkotmány is előírja.

Ez a reprezentáció csak differenciáltan képzelhető el. A nemzeti és etnikai kisebbségek két szélsőséges példája a cigányok és a szlovének. Az előbbi kisebbség 4586 elektorral választotta meg az országos önkormányzatát, az utóbbi mindössze viszont 69 elektort küldött az elektori gyűlésre. Ebből csupán az látszik, hogy a kisebbségek között különbségek vannak létszámukat, elhelyezkedésüket tekintve, amelyeket érvényesíteni kellene a szabályozásuk során is. Mivel a rendszer többé-kevésbé hasonló szabállyal próbálja megoldani a képviseletet a különböző kisebbségeket illetően, természetesen maradnak hézagok a jogalkotásban.

Véleményem szerint a kisebbségi önkormányzati rendszer egyáltalán nem retrográd, sőt, haladónak is tekinthető, ha a szükséges lépéseket a politika megteszi. Amint a visszaélési lehetőségeket a jogalkotó kizárja, amint a kisebbségi névjegyzék kérdésében valamilyen ésszerű megoldás születik (ami, őszintén megvallva, nem kis feladat lesz), amint a kisebbségi önkormányzatok igazi, valódi köztisztviselők lehetnek, és az országgyűlési képviselő az önkormányzati rendszer „hátán” megva-

lósul valamilyen formában, azt állapíthatjuk meg, hogy a kisebbségi szabályozás az új – esetleg kedvezőtlen – jelenségek megjelenéséig elérte a célját.

SZAKIRODALOM

- CSIPKA Rozália – MAYER Éva (szerk.): *Kisebbségek Magyarországon 2000 – 2001*. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, 2002.
- DUDÁS Ferenc – SÁROSI Magdolna – VIRÁG Rudolf: *Önkormányzati együttműködés és társulás*. Budapest, 1998.
- FAZEKAS Marianna – FICZERE Lajos (szerk.): *Magyar Közigazgatási Jog. Általános Rész*. Osiris Kiadó, 2002.
- SCHLETT István (szerk.): *A Nemzetiségi törvényjavaslat országgyűlési vitája 1868*. Budapest, 2002.
- A nemzeti és etnikai kisebbségek részvétele a 2002. évi önkormányzati választásokon*. Összeáll.: Péteri Attila. [Közzéteszi a] Belügyminisztérium, Országos Választási Iroda. Budapest, 2002. [2], 82 p. /Választási füz. 90./
- KALTENBACH Jenő: A kisebbségi jog az európai államokban. = *Kisebbségi Értesítő*. 1994/3. 1-44.
- KALTENBACH Jenő: A nemzeti kisebbségek jogai mint emberi jogok. = *Alkotmányfejlesztés és jogállam*. 1994. 43-51.
- MAJTÉNYI László: A kisebbségek közjogi testületei, az identitás nyilvántarthatósága és a magánélet oltalma. = *Identitásválasztás*. 2003. 73-89.

JOGSZABÁLYOK

1949. évi XX. törvény. A Magyar Köztársaság Alkotmánya
1990. évi LXIV. törvény A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról
1990. évi LXV. törvény A helyi önkormányzatokról
1992. évi LXIII. törvény. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról
1993. évi LXXVII. törvény A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól
1994. évi CII. törvény hegyközségekről
1997. évi C. törvény A választási eljárásról
1999. évi CXXI. törvény A gazdasági kamarákról
- T/5498. számú törvényjavaslat a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény módosításáról
- T/9126. számú törvényjavaslat a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról
- 24/1994. (V. 6.) AB határozat
- 35/1992. (VI. 10.) AB határozat

JEGYZETEK

¹ A visszaélések „kedvenc” terepe a preferenciális mandátumok, valamint az országos kisebbségi önkormányzat megválasztásánál az elektorválasztó gyűlések. Ezekről később részletesen lesz szó.

² Nektv. 1. § (1) bek.

³ Övjtv. „50/B. § (2) A helyi kisebbségi önkormányzati testületbe jelölhető bármely választópolgár, aki a Nekt. tv.-ben meghatározott kisebbség képviselőjét vállalja.”

⁴ Övjtv. „50/C. § (1) Helyi kisebbségi önkormányzat választásában részt vehetnek az adott településen mindazok, akik a települési önkormányzati képviselő-választásra jogosultak.”

⁵ 2004. május 1-ig hatályos Alkotmány: „70. § (2) A helyi önkormányzati képviselő- és polgármester-választásnál a választás joga, valamint a helyi népszavazásban és helyi népi kezdeményezésben a részvétel joga – külön törvény szerint – megilleti a Magyar Köztársaság területén bevándoroltként élő nem magyar állampolgárt is, ha a választás, illetőleg a népszavazás napján az ország területén tartózkodik.”

⁶ Övjtv. „50/B. § (1) Helyi kisebbségi önkormányzati képviselőjelölt az, akit a választókerület választópolgárai közül legalább ötven – a jelölés általános szabályai szerint – kisebbségi jelöltnek ajánlottak.”

⁷ Övjtv.: 49. § (1) bek.

⁸ Övjtv. 50. §.

⁹ Nektv.: „33. § (2) Az Országos Választási Bizottság a 32. § (2) bekezdésben meghatározott határnaptól számított 60 napon belüli időpontra összehívja az elektorok gyűlését, feltéve, hogy az elektorok száma eléri a 14 főt.”

¹⁰ Nektv.: „34. § Az elektorok gyűlése határozatképes, ha azon legalább a megválasztott elektorok fele részt vesz.” A korábbi szabályozás az elektorok háromnegyedének részvételét kívánta meg, azonban az 1998. évi Országos Román Önkormányzat megválasztásával kapcsolatos anomáliák eredményezték a törvénymódosítást. Az új szöveg 1999. július 28-tól hatályos.

¹¹ Nektv.: „33. § (3) A (2) bekezdés szerint összehívott elektori gyűlés határozatképtelensége esetén az Országos Választási Bizottság egy alkalommal ismételten összehívja az elektorok gyűlését a határozatképtelen gyűlés időpontjától számított 60 napon belüli időpontra.”

¹² Nektv.: „31. § (3) Legalább három ugyanazon kisebbséghez tartozó választópolgár kezdeményezésére választói gyűlést kell összehívni.”

¹³ Nektv.: „32. § (3) Az elektor megválasztására a településen élő ugyanazon nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó lakosok gyűlése a jogosult. A választói gyűlés akkor határozatképes, ha legalább 10 fő megjelent. A résztvevők nyílt jelölés alapján készített szavazólappal, titkos szavazással, egyszerű többséggel döntenek az elektor megválasztásáról.”

¹⁴ Nektv.: „34. § Az országos önkormányzat közgyűlésének tagjait saját körükből az elektorok a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló törvény kislistaszavazásra vonatkozó szabályainak megfelelő alkalmazásával, titkos szavazással választják meg.”

¹⁵ Ha feltesszük, hogy megjelenik 3000 elektor, akik mind érvényes szavazatot adnak le, és őket két csoportra lehet osztani, amely csoportok 1499 és 1501 fősek, az 1501 fős csoport mind az 53 közgyűlési helyet meg tudja szerezni a kislistaszavazás szabályai miatt.

¹⁶ Országosan az összes jelölt 1998-ban 10337, míg 2002-ben 14780, ebből a kislistás jelöltek száma 1998-ban 1963, és 2002-ben 2922.

¹⁷ Alkotmány: „70. § (2) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt és az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgárát megilleti az a jog, hogy a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásán választható és – amennyiben a választás, illetve a népszavazás napján a Magyar Köztársaság területén tartózkodik – választó legyen, valamint helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen. Polgármesterré és fővárosi főpolgármesterré magyar állampolgár választható.

(3) A Magyar Köztársaságban minden menekültként, bevándoroltként vagy letelepedettként elismert nagykorú személyt megillet az a jog, hogy a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásán – amennyiben a választás, illetve a népszavazás napján a Magyar Köztársaság területén tartózkodik – választó legyen, valamint a helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen.”

¹⁸ Övjt. 50/C. §. (1) bek.

¹⁹ Alkotmány: 68. § (1) bek.

²⁰ Nektv. 2. §

²¹ Az idézet HARGITAI János: A kisebbségi jogalkotás időszerű feladatai. (= *Kisebbségek együttélése*. 3. köt. 2001. 94-100.) című munkájából származik.

²² A cigány országos kisebbségi önkormányzatot megválasztó elektori gyűlésen 4586 elector volt 2003. január 11-én.

²³ Övjt.: „50/B. § (1) Helyi kisebbségi önkormányzati képviselőjelölt az, akit a választókerület választópolgárai közül legalább ötven – a jelölés általános szabályai szerint – kisebbségi jelöltnek ajánlottak.

(2) A helyi kisebbségi önkormányzati testületbe jelölhető bármely választópolgár, aki a Nektv.-ben meghatározott kisebbség képviselőjét vállalja.”

²⁴ Övjt.: „50/C. (2) A helyi kisebbségi önkormányzati választás egyfordulós. A választás azon helyi kisebbségi önkormányzat vonatkozásában érvényes, melyre a választói nyilvántartásban szereplők közül 10 000 vagy annál kevesebb lakosú településen legalább 50, 10 000-nél több lakosú településen és fővárosi kerületben legalább 100 választópolgár érvényesen szavazott.”

²⁵ Kaltenbach Jenő, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi jogok Országgyűlési Biztosának Tájékoztatója a települési és a kisebbségi önkormányzatok együttműködésének adatvédelmi kérdéseiről. (Forrás: <http://www.obh.hu/nekh/hu/index.htm>)

²⁶ Magyar állampolgárok, vagyis ezzel a lépéssel kizárja a bevándoroltakat, és az EU-polgárokat, ettől azonban a jelenlegi problémák, jelesen a visszaélések és az etnobiznisz nem oldódnak meg.

